

Анабел Абс
Танцьорката от ПАРИЖ

АНАБЕЛ АБС

ТАНЦЬОРКАТА
ОТ
ПАРИЖ

Превела от английски: *Ирина Иванова*

ИК „ЕМАС“

На съпруга ми Матю

Annabel Abbs

THE JOYCE GIRL

© Annabel Abbs, 2016

Анабел Абс

ТАНЦЬОРКАТА ОТ ПАРИЖ

Превод: *Ирина Иванова*

Дизайн на корицата: *Златина Зарева*

© ИК „ЕМАС“

Всички права запазени!

„Има грехове или (нека ги назовем така, както светът ги нарича) лоши спомени, които човек крие в най-тъмните кътчета на душата си и там те се спотайват и чакат сгода.“¹

Джеймс Джойс, „Одисей“, 1922 г.

¹ Превод: Иглика Василева, изд. „Фама“, 2004. – Бел. пр.

Септември 1934 г.

Кюснахт, Цюрих

Стоя на палубата и наблюдавам точещите се шевове бяла пяна. Цюрих изчезва от хоризонта, докато чакам пред мен да се покаже Кюснахт. Дърветата по крайбрежието отърсват подвитите си листа. Във въздуха се усеща хлад, а над езерото се носи слаб дъх на гнило.

Посещавам го от три седмици в къщата му с квадратни капаци на прозорците в Кюснахт. Три пъти седмично хващам ферибота и ходя да се срещам с него. И все още не съм казала нищо. Но днес в мен нещо се надига и моето мълчание ми се струва потискащо.

Есенното слънце озарява езерото. Дребни рибки се мятат и въртят във водата около ферибота, а подобните им на пайети люспи проблясват като падащи звезди. Докато ги гледам, нещо започва да се прокрадва през ходилата ми нагоре към глезените и прасците ми. Усещам го как се приплъзва по гръбнака ми. Ханшът ми леко започва да се поклаща, пръстите ми забарабаняват в ритъм по перилата. Сякаш скованото ми, неугледно тяло иска отново да бъде красиво.

Днес ще говоря. Ще отговарям на отегчителните му въпроси. И ще му кажа, че трябва отново да танцувам. Да, трябва отново да танцувам...

* * *

Доктор Юнг сключва пръсти пред устата си така, че върховете им докосват грижливо подрязаните му мустаци.

– С баща ви спите в една спалня до осемнайстата си година. Как се преобличахте? – Очите му са като малки обръчи от светлина, които нито за миг не се отделят от лицето ми.

– Спах с дрехите. – Размърдвам се неловко, защото знам какви въпроси ще последват. Повдига ми се. До гуша ми е дошло от тях.

– Защо не се събличахте? – Думите му увисват във въздуха, докато загръщам палтото от норки плътно около ребрата си. Онази дребна, напориста прислужница се беше опитала да го изтръгне от ръцете ми на входа. Не спираше да повтаря колко топло било в кабинета на доктора, как лично тя била запалила огъня.

– Плъховете не се преобличат преди лягане, нали?

– Плъхове ли? – Доктор Юнг избутва назад въртящия се стол и започва да крачи из стаята. – Доволен съм, че най-сетне решихте да говорите, госпожице Джойс, но трябва да обясните какво имате предвид.

– Живели сме на стотици места... квартири... апартаменти. Италия, Швейцария, Париж. – Вече усещам как устата ми се сковава, сякаш съвсем ѝ е писнало от този разговор, от безкрайните въпроси на доктора. Прокарвам бързо език по горната си устна, налагам си да продължа да говоря. – Преместихме се на площад „Робиак“, когато разни богати хора – покровители на баща ми – започнаха да ни дават пари. Преди това брат ми Джорджо ни наричаше емигрантски плъхове.

– А баща ви наричаше това изгнание. – Доктор Юнг се навежда, лицето му се изравнява с моето. Чудя се дали може да погледне в празната ми опустошена душа, дали може да види как ме ограбиха и предадоха.

– Разкажете ми за „Одисей“. Признавам си, че заспах, когато започнах да го чета. – Докторът отново се настанява удобно в стола, надрасква нещо в тефтера си и обръ-

ща поглед към мен. – Забранен заради сквернословие. Как се чувствате с баща порнограф?

В небето навън пропълзва облак и закрива слънцето.

– „Одисей“... – отвръщам като ехо, докато претърсвам проядения си от молци ум за някакви спомени, следи. Дебел син гръб... позлатени букви... мама я сграбчва. – Веднъж майка ме видя да я държа и ми я взе. Каза, че баща ми имал мръсно подсъзнание и ще мога да я прочета, когато съм вече омъжена. Омъжена! – изсмях се безрадостно.

– Е, прочетохте ли я?

– Естествено! Това е най-великата книга, писана някога. – Не казвам на доктора, че и на мен сюжетът ми се струва скучен, че не разбирам странните непознати персонажи, че така и не стигнах до „мръсните моменти“, за които всички говорят. Вместо това изтърсвам въпроса си за *баба* – така наричах татко на италиански; въпросът, който не спира да ме гложди през всички тези години.

– Кажете ми, докторе, баща ми наистина ли е извратен психопат?

Доктор Юнг ме поглежда през очилата си с позлатени рамки. Очите му се разширяват, докато шумно изпуска въздух през ноздрите си. Следва дълго мълчание, а в това време той кима леко с глава, сякаш очаква от мен да продължа да говоря.

– Защо питате, госпожице Джойс?

Палтото от норки вече толкова плътно обгръща тялото ми, че гръдният ми кош се свива и въздухът засяда в гърлото ми.

– Прочетох го в един вестник. Наричаха го извратен психопат. Казаха, че „Одисей“ е най-вулгарната книга, писана някога. – Докато говоря, гласът ми сякаш се отделя от тялото ми и изчезва, все едно думите и звуковете нямат нищо общо с мен.

– Защо според вас баща ви си е взел камериерка за съпруга? – Докторът се навежда през писалището, повдига очилата на челото си и се приготвя отново да ме разглежда да изпитателно.

– Не харесва интелигентни жени. Беше го споменал веднъж. – Не му казвам, че знам съвсем*точно* защо баща ми си е взел камериерка. Някои неща не се казват. Не и на дебели швейцарци с джобни часовници, на които им се плаща на час – като на обикновени проститутки. Не и на кого да е.

Доктор Юнг кимва и си захапва замислено палеца, без да спира да ме наблюдава, да се взира в мен, да се опитва да се покатери в душата ми. После си взема писалката и чувам как върхът ѝ стърже, докато драска нещо в тефтера си. Погалвам палтото от норки – така меко, така успокояващо. Като куче, сгушено в скута ми. Лицето на мама вече започва да се размива пред очите ми, всичко нейно избледнява – веждите ѝ, подобни на гарванови пера, тънките ѝ устни, мъхестите ѝ страни с лабиринти от разширени вени.

– Не искам повече да говоря за нея. Тя ми причини това – потупвам слепоочието си три пъти с показалец.

Доктор Юнг спира да пише и се мръщи толкова дълго, че мускулите около очите му започват да потрепват.

– Разкажете ми за взаимоотношенията с баща ви, преди да започнете да спите в една спалня.

– Вечно пишеше. Почти не говореше с мен, докато не приключи с „Одисей“. – Свеждам клепки, поглеждам новите си обувки от най-мека италианска кожа, усещам как пръстите на краката ми се свиват в тях. Няма нужда да казвам нищо повече. Все още не...

– Надпреварвали сте се за времето му с много хора, истински и измислени. – Очите на доктор Юнг вече са като вятърни въртележки, които провъртват дупки в главата ми.

– Предполагам, че сте прав. – Прокарвам пръсти през космите на палтото, разнищвам ги и отново ги пригладдам, докато мисля за моите алчни братя и сестри. Всички тези персонажи, които се скитат из Дъблин. Да, алчни братя и сестри, които ми бяха отнели *ба̀бо*. Не отмествам поглед от доктора с надеждата така да изглеждам смела и уверена, но под палтото потта бавно се стича в деколтето ми.

– Какъв е смисълът да идвам тук изобщо? – Трябва да се отърва от неспирните му въпроси. Времето изтича. „Творба в процес на написване“¹ все още не е завършена. *Ба̀бо* има нужда да му помагам, да го вдъхновявам. Каква полза има от мен, заточена в Швейцария? Ходилата ми започват да се мърдат напред-назад с отчаяни резки движения, сякаш искат да си поемат въздух.

– Госпожице Джойс, тук сте по искане на баща ви. Но понеже до днес не желаете да говорите, имаме много да наваксваме. Разкажете ми за Джорджо. – Доктор Юнг сплита пръсти, наблюдава ме, чака.

Когато споменава името на брат ми, усещам прилив на обич. С Джорджо бяхме неразделни в продължение на десет години – като сиамски близнаци. Разглеждам си ръцете и очаквам да видя белите следи от пръстите му там, където ме е стискал. За да ме замъкне по-надалеч от мършавите котки, които исках да прибера вкъщи, за да ме дърпа по стръмните улици на Триест, за да ме задържи да не падна от омнибуса. Няма следи, разбира се. Там е само едва забележимият, лъскав, набръчкан белег на палеца ми. Но нещо друго започва да опъва и обтяга ръбовете на паметта ми. Застивам с надеждата, че бавно ще

¹ *Work in Progress* (англ.) – „Творба в процес на написване“ – работното заглавие на романа „Бдение над Финеган“ от Джеймс Джойс. – Бел. пр.

изплува на фокус. Напразно. Вместо това усещам тъпа болка да се надига в основата на черепа ми. В продължение на няколко дълги минути си разтривам слепоочията, докато тишината кипи и се вихри в ушите ми, а болката се разлива в мозъка ми.

Докторът поглежда големия златен джобен часовник, който държи на писалището.

– Нямаме повече време, госпожице Джойс. Но бих искал да напишете какво си спомняте от годините на площад „Робиак“. Ще го направите ли за мен?

– За вас ли? Мислех, че психотерапията е за *мен*.

– Да, за мен, за да мога да ви помогна. – Говори бавно, произнася всяка дума така, все едно обяснява на дете или на идиот. После взема джобния часовник и се вглежда многозначително в него.

– Следващия път донесете първата глава от мемоарите си.

– Откъде да започна?

– Сега сте на двацет и седем години, нали? – Остава джобния часовник и с едната ръка брои разперените мексестри пръсти на другата. – Споменахте някакъв господин Бекет, който е бил първият ви любовник, нали така? – Кимва ми окуражително. – Започнете с него. Можете ли да си спомните кога го видяхте за първи път?

– Изчакайте! – отвърщам и затварям очи, докато споменът се носи към мен малко по малко и опитва да се освободи от плаващия мрак. Първо съвсем смътен... после ярък и ясен. Аромат на стриди и парфюм, дим на турски цигари и пури. Гръмване на тапи от шампанско, пукане на лед в стоманени шампаниери, дрънчене и звънтеж на чаши. Спомням си всичко – блясъка и глъчката в ресторанта, главата на Стела, увита в тюрбан, като малка жълта тиква, влажната топлина от дъха на Емил в ухото ми, сияещите очи на *бабо*, докато вдига наздравица за мен,

точните думи на мама и *ба̀бо*... О, да, всички онези думи... За потеклото и брака, за таланта и бъдещето ми. Сякаш в онзи момент животът се беше прострял пред мен целият в розово и златно, блестящ от възможности.

Отварям очи. Доктор Юнг си е бутнал стола назад и барабани нетърпеливо с пръсти по кожената тапицерна, все едно отмерва такта на джобния си часовник.

– Знам откъде ще започна историята си – казвам. – Ще започна с първото пробуждане на страстта и амбицията, които си прокараха път в наивното ми сърце като лакомите филизи на плевелите. Защото това беше началото. Няма значение кой какво казва – *това* беше началото.

Ноември 1928 г.

Париж

– Двама гении в едно семейство. Ще се съревноваваме, така ли? – *Ба̀бо* завъртя инкрустирания пръстен около пръста си, а сълзящите му очи все още гледаха парижкия „Таймс“. Взираше се в снимката ми и я изучаваше, сякаш никога преди това не ме беше виждал. – Колко си красива, *mia bella bambina*, красивото ми момиченце! Майка ти изглеждаше точно така, когато избягахме.

– Това е любимото ми изречение, *ба̀бо*. – Взех вестника и останала почти без дъх, зачетох рецензията за танцовия ми дебют: – *Джеймс Джойс вероятно ще бъде познат като бащата на Лучия Джойс, когато тя разгърне напълно възможностите си в ритмичните танци.*

– Каква пламенна и неподправена амбиция имаш, Лучия. Следващото изречение се е запечатало в ума ми. Позволи ми. – И той започна да декламира с тънкия си, писклив глас: – *Лучия Джойс е достойна дъщеря на баща си. Притежава ентусиазма и енергията на Джеймс Джойс и все още неопределено количество от неговата гениалност.* – Спря да чете и докосна с два пожълтели от тютюна пръста току-що напوماдената си коса. – Изпълнението ти беше удивително. Такъв ритъм, такава ефимерност... Отново се сетих за дъгите. – Затвори за миг очи, сякаш си припомняше вечерта на дебюта ми. След това очите му

рязко се отвориха. – Какво още има да каже неопровержимият „Пàрис Таймс“ за моето потомство?

– *Нейните изпълнения ѝ изградиха име в театър „Шанз-Елизе“ – дом на авангардния танц в Париж. Тя танцува по цял ден; ако не е с трупата си, изучава различни танци или танцува сама. А когато не танцува, скицира сценични костюми, измисля цветови схеми и ефекти. На всичкото отгоре говори четири езика съвсем свободно и е висока, стройна и забележително грациозна, с ниско подстригана кестенява коса, сини очи и сияйна кожа. Какъв талант!* – Хвърлих вестника върху канапето и започнах да се въртя из гостната, като правех големи, изразителни кръгове. Аплодисментите още ехтяха в ушите ми, еуфорията все така танцуваше във вените ми. Вдигнах ръце и се завъртях – покрай любимите семейни портрети на *ба̀бо* в позлатени рамки, покрай купчините томове енциклопедия „Британика“, които служеха за табуретки, когато Подмазвачите му идваха да го слушат как чете, покрай мамините саксии с папрат.

– Всички в Париж четат за мен, *ба̀бо*! За мен! А ти... – млъкнах и му размахвах пръст, – ... *ти* по-добре внимавай!

Ба̀бо кръстоса глезени и се облегна мързеливо в стола, докато ме наблюдаваше. Не спираше да ме наблюдава.

– Довечера ще вечеряме в „Мишò“. Ще вдигаме наздравници за теб до малките часове на нощта, *mia bella bambina*. Покани танцуващата си американска приятелка да ни удостои с присъствието си. А аз ще поканя госпожица Стайн. – Отново си докосна косата и я приглади с внезапна загриженост. – И предполагам, че би било добре да поканиш младия мъж, който написа музиката.

– Да, нека поканим Емил – господин Фернандез! – Сърцето ми леко подскочи, докато се изправях на пръсти и се завъртах – веднъж, втори и после трети път, преди да се

просна на канапетото. Погледнах *ба̀бо*. Дали беше усетил как се учести пулсът ми при споменаването на Емил? Но очите му бяха затворени, а той си играеше с мустаците си, като натискаше с показалци краищата им надолу. Чудех се дали си мислеше за госпожица Стела Стайн, която илюстрираше книгата му, или размишляваше дали да не си сложи вакса на мустаците, преди да отидем в „Мишò“.

– Във вестника не споменават ли композитора... Кажи ми пак как се казваше. – *Ба̀бо* отвори очи и се загледа в мен, а зад дебелиите диоптрични стъкла на очилата зениците му плуваха като попови лъжички в кана с мляко.

– Емил Фернандез – повторих. Щеше ли да долови как омекна гласът ми? Докато работехме по дебюта ми, с Емил се бяхме сблизили и не бях сигурна как *ба̀бо* ще реагира на това. Винаги се беше държал много собственически, ставаше ли въпрос за мен. И той, и мама непрекъснато мърмореха как се правят нещата в Ирландия. Когато им възразявах, че вече сме в Париж и всяка втора танцьорка е имала стотици любовници, *ба̀бо* въздъхваше дълбоко, а мама снишаваше глас и казваше: „Уличници без капка срам!“.

– Аз ще телефонирам на госпожица Стайн, а ти се обади на господин Фернандез и на очарователната ти танцуваща приятелка, чието име ми убягва. – Постави ръка на гърлото си и внимателно си оправи папийонката с по една трапчинка от двете страни на възела.

– Казва се Китън – казах. А после си спомних как мама и *ба̀бо* упорито я наричаха госпожица Нийл. – Сещаш се, госпожица Нийл. Как е възможно да си забравил името ѝ? От години тя е най-добрата ми приятелка.

– Китън я ухапа злощастна чапла, омагьосана от котка след... – Гласът му се изгуби, докато бъркаше за цигара в джоба на кадифеното си сако. В тишината чухме тежките стъпки на майка ми по стълбите.

– Мисля, че за нас ще е добре да не четем повторно рецензията за твоя дебют пред майка ти. – Млъкна и пак затвори очи. – Нали знаеш, тя е по-особена. – Внимателно постави цигарата между устните си и отново забърника из джоба си. – Позволи ми да се насладя на още едно завъртане, *mia bella bambina*.

Направих троен пирует възможно по-бързо. Мама не обичаше да танцувам в гостната, а не исках ядните ѝ забележки да ми развалят настроението.

Тя връхлетя в стаята с всевъзможни пакети в ръцете, а едрите ѝ гърди се надигаха тежко от изкачването на петте етажа до нашия апартамент. *Ба̀бо* отвори очи, премигна и ѝ каза, че всички ще ходим в „Мишò“ „за малко празненство“.

– Да не искаш да кажеш, че е дошъл запис по пощата? – Видях я как оглежда стаята, за да се увери, че не съм размествала мебелите, както правех понякога в нейно отсъствие, а *ба̀бо* ме караше да му потанцувам.

– Не, мое цвете планинско. – Млъкна, за да си запали цигарата. – По-добро от пари. Лучия е новата звезда на Париж и трябва и ние да вдигнем тост за нея. Довечера ще викаме „наздраве“ и ще я засипваме с похвали.

Мама не помръдваше, макар че още държеше всички пакети. Само очите ѝ се движеха и се присвиваха, докато съвсем заприличаха на цепки.

– Пак тези твои танци, а, Лучия? Направо ме съсипват. Рано ще ме вкараш в гроба. Ти и вечно неработещият асансьор, и всички тия стъпала, дето трябва да качвам.

Усетих как атмосферата започва да се натяга, но бях свикнала с мъченическите ѝ оплаквания, а *ба̀бо* не спираше да ми хвърля съзаклятнически погледи и да ми намига, когато главата ѝ не беше обърната към нас. Подадох ѝ вестника и подминах роптанията ѝ.

– Ще стана известна танцьорка, мама. Виж какво пише!

– Ще видя, Лучия, но първо трябва да разопаковам торбите и да си направя чай. Погледни тези елегантни ръкавици, Джим. – Тя пусна пакетите на канапето, измъкна лъскава бяла кутия и започна да разгъва катове черна копринена хартия. В стаята изведнъж стана студено, сякаш през нея беше преминал вятър. Оставих „Пàрис Таймс“ на канапето и скръстих ръце пред гърдите си. Не можеше ли да се зарадва заради мен – поне този път?

Бàбо ми намигна бързо, а после изпусна дълга струйка дим.

– Разкошни ръкавици наистина. И ще изглеждат най-елегантни, обгърнали столчето на чаша с най-опияняващото шампанско на „Мишò“. – Посочи вестника на канапето. – Прочети го, Нора. Изброява изумителните таланти на нашата *bella bambina*. Което ми напомня за поговорката, че крушата не пада по-далеч от дървото.

– Пресвета Богородице, Майко Божия! Като калпазани сте, които досега са бъркали в буркана с бонбони. – Въздъхна и погледна новите си ръкавици. – Е, така или иначе не ми беше до готвене, а и предполагам, че в „Мишò“ ще се възхитят на ръкавиците ми. – Подсмръкна и се пресегна към вестника. – За Джорджо трябва да пишат. Защо никой не пише за нашия Джорджо? – смушка вестника с нокът.

– Ще напишат, Нора. Ще напишат. Може би Лучия е имала от онези нейни прозрения ала Касандра, някое съновидение за Джорджо, нали? – *Бàбо* ме погледна с очакване, но преди да успее да му отговоря, мама ни прекъсна с яростен порой от язвителни коментари за „глупави поличби“ и „шантави Касандри“. – Ще дойде и времето на Джорджо, а довечера ще пием за моето дъгоцветно момиче. – *Бàбо* изпусна кръгче дим, а аз го гледах как се придвижва и издига несигурно, преди да се разпадне и да изчезне във въздуха.

– Какви са тези дъгоцветни момичета? Само не ми правяй, че и те, без значение кои са, също виждат в бъдещето? – мама ядно мушна пръсти в новите си ръкавици.

– От книгата ми... Кръжат наоколо в кръг... защото цветя са... Нищо, което да тревожи твоя несломим и собствен ум. – *Ба̀бо* впери поглед в тавана и въздъхна.

– Защо не пишеш нормална книга, Джим? Наистина ще ме умориш. – Тя посегна неохотно към вестника с облечените си в ръкавици ръце. – Сложи си нещо цветно, Лучия. Не бихме искали госпожица Стела Стайн да ни засенчи довечера. На коя страница каза да погледна?

* * *

Главният келнер ни видя и веднага забърза към нас, проправяйки си пътечка сред тълпата от клиенти. Някакви хора непрекъснато спираха *ба̀бо*, за да го поздравят или да го попитат за „Творба в процес на написване“. Само на мама беше отредено да знае истинското заглавие на книгата, която *ба̀бо* наричаше „Творба в процес на написване“, и беше заклета да го пази в тайна.

Докато родителите ми разменяха поздравии с други гости на ресторанта, Джорджо се появи зад мен:

– Съжалявам, че закъснях – каза задъхано. – Трябваше да чакам с часове трамвая. Но видях вестника – каква удивителна рецензия! – Дръпна ме към себе си и ме целуна отстрани по главата. – Каква умна малка сестра имам! Да се надяваме, че ще забогатееш много скоро, дори и да е колкото да плащаш уроците ми по пеене. – Смръщи се и извърна лице.

– Да, да се надяваме, че така ще стане – съгласих се, за да сменя темата. – Уроците не вървят ли добре?

– Не и толкова добре, че да отговорят на очакванията на татко. – Джорджо докосна колосаната яка на ризата

си; забелязах лилавите кръгове под очите му и усетих, че дъха на алкохол. – Трябва да го моля за пари всеки ден, а той винаги ме гледа, сякаш съм гладно куче. А след това въздиша по онзи негов разочарован начин.

Докоснах съчувствено ръката му. Мразех да го виждам така обезсърчен, а и никога преди не го бях хващала да пие.

– Когато започна да печеля, ще ти помагам.

Джорджо не отговори. Вместо това каза:

– Спомняш ли си господин и госпожа Къдълкейк?

Засмях се.

– Нашите измислени родители ли?

По лицето му изведнъж се изписа тъжен копнеж.

– Сънувах ги преди няколко нощи. Най-накрая бяха дошли да ни осиновят, а господин Къдълкейк ме научи да яздя кон.

– Малко е късно за въображаеми родители. – Погледнах назад как мама и *бабо* си проправяха път през претъпкания ресторант сред фаланга от сервитьори в черно-бели униформи.

– Когато бяхме деца, мама и татко никога не бяха край нас. А сега, когато сме вече възрастни, не ни оставят на мира. Господин и госпожа Къдълкейк не биха постъпвали така, нали?

– Не, но те не бяха истински.

Не исках да мисля за миналото, затова повдигнах пресилено рамене и тъкмо щях да му напомня, че мама го намира за съвършен и според нея той не би могъл да сгреши, когато каза:

– О, виж, всички вече са тук.

Посочи към една маса до прозореца, около която сред блестящи прибори и полирани чаши вече спокойно се бяха настанили Стела, Емил и Китън. Полилеят осветяваше сияещото лице на Емил; виждайки го, почувствах лек тре-